

tankesmedjan
TIDEN

NR 1 | 2018

=====
RAPPORT
=====

PÅ SPANING EFTER DEN STORHETSTID SOM FLYTT

Om det franska socialistpartiet i kris

TOMAS LINDBOM

ISBN 978-91-88224-59-0

© Tankesmedjan Tiden 2018

Text: Tomas Lindbom

Grafisk form: Kim Ingesson

Omslagsfoto: Istockphoto

PÅ SPANING EFTER DEN STORHETSTID SOM FLYTT

Om det franska socialistpartiet i kris

- ◆ **Hollande är den främste regissören av Socialistpartiets förfall.** Han var som dess generalsekreterare framgångsrik under många år i att kompromissa mellan olika falanger. Det var själva kompromissen som utgjorde basen för hans politiska agerande och det visade sig otillräckligt när han blev president. Hans regeringspolitik verkade sakna både mål och innehåll och partiet kände sig alltmer övergivet. Hans låga opinionssiffror bidrog på ett avgörande sätt till partiets tillbakagång. All skuld ska inte läggas på Hollande men hans ansvar är stort.
- ◆ **Ett ledarlöst parti utan pengar och medlemmar.** När Hollande valde att inte söka nomineringen för en andra presidentperiod gick luften ur många av hans ministrar. Valet till nationalförsamlingen blev en mardröm för de etablerade socialistiska ledarna. De flesta hade redan i förväg dragit sig undan det politiska livet eller blev utslagna i själva valet. Medlemskurvan har pekats starkt nedåt under Hollandes regeringsår och lär i dag inte övergå 40 000. Staten är generös med partibidrag men de delas ut i proportion till antalet röster och mandat i nationalförsamlingen. Nu måste partiet bland annat sälja partihögkvarteret, huset vid Rue Solferino.
- ◆ **Emmanuel Macron ritar själv om det politiska landskapet.** Sedan General de Gaulles dagar har ingen president haft en motsvarande inverkan på partiväsendet i Frankrike. Han har utnyttjat den möjlighet som den femte republiken ger där presidentens ställning är betydande och öppnar för dialog med medborgarna över partiernas huvuden. Macron har utnyttjat den besvikelse som många människor länge känt över Socialistpartiets och högers oförmåga att förbättra människors materiella livsvillkor men också ge dem en röst i det offentliga samtalet.
- ◆ **Socialistpartiet vinglar mellan mitten och vänstern.** Socialistpartiet har länge lidit av en spänning mellan en traditionell form av socialism och en reformistisk socialdemokrati. Macron har bidragit till att locka över en stor del av den mer marknadsorienterade delen av partiet till sin rörelse. Det har i sin tur givit partier till vänster om det gamla Socialistpartiet ökat utrymme och styrka i opinionen. Socialistpartiet tappar åt både vänster och höger. Dess profil som redan tidigare var splittrad har nu blivit vag och närmast osynlig.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	7
INTRODUKTION	9
HISTORIEN OM ETT PARTIS FALL	11
Det politiska landskapet förändras radikalt	11
En historisk förklaring till PS bakslag – från Mitterrand till Hollande	13
SOCIALISTPARTIET SÖKER SIN SJÄL	17
Den första och den andra vänstern	17
Socialisterna, socialdemokraterna och de andra...	18
En förlorad själ	23
SOCIALISTPARTIET EFTER VALET	27
Det parlamentariska läget efter valet	27
Socialistpartiet är fattigt, litet och klämt mellan sköldarna	29
UPPGÅNG ELLER UNDERGÅNG FÖR PARTI SOCIALISTE	33
KÄLLOR OCH LITTERATUR	37
INTERVJUER	37

FOTO: PATRICK KOVARIK

Den avgående presidenten, Francois Hollande, vinkas adjö när han lämnat över posten till Emmanuel Macron i Elyseepalatset den 14 maj 2017.

SAMMANFATTNING

François Hollande blev den franska femte republikens mest impopulära president. Inte nog med att arbetslösheten steg och tillväxten bromsades in under nästan hela hans fem år långa mandatperiod. Han tvingades avstå från att kandidera till omval och fick uppleva hur hans mest omhuldade minister i regeringen, den unge Emmanuel Macron, lämnade honom och regeringen för att efterträda honom som president.

Hollande bidrog starkt till att sänka Socialistpartiet. Detta parti som omväxlande med gaullisterna innehaft makten i landet sedan tidigt 1980-tal och som segrade stort i valet till nationalförsamlingen 2012 är i dag en spillra av sitt forna jag.

Partiet i sig har samtidigt i många år burit på inre motsättningar mellan olika falanger som bröt ut i öppna motsättningar 2014. Den då nyvalde premiärministern Manuel Valls påverkade starkt regeringen att utvecklas i riktning mot den politiska mitten. I dag har många av de främsta ledande politikerna i partiet sökt sig antingen till Macron eller vänsterut genom att följa presidentkandidaten Benoît Hamon på dennes seglats ut på okända farvatten eller till vänstersocialisten Jean-Luc Mélenchon.

Denna rapport beskriver med hjälp av historien hur partiet i ett kritiskt läge som under Hollandes regeringsår snabbt splittrades och försvagades. I rapporten ges också några bilder av hur illa det är ställt i dag med sammanhållningen och förmågan att bygga upp partiet på nytt.

Socialistpartiet är ett bortglömt parti i mediernas redovisning av politiken efter valen våren 2017. Det är lite som tyder på att intresset kommer att öka. Parti Socialiste får räkna med en längre tid av ökenvandring med låga opinions-siffror. Inte undergång men knappast heller uppgång för det stora vänsterparti som 1971 skapades av alla moderna franska socialisters ikon, François Mitterrand.

FOTO: BOCCON-GIBOD/SIPA/TT

Michel Rocard och Francois Mitterrand på Rue Copernic under en demonstration mot terrorism den 4 oktober 1980.

INTRODUKTION

”Socialistpartiet är i stort sett dött. Det har inga idéer, inget program, inga framträdande ledare och ett begränsat antal medlemmar. Dessutom en väljarkår på bara 5–6 procent.”

Så uttrycker sig Gérard Grunberg. Han är en av Frankrikes främsta kännare av den franska vänstern i allmänhet och Socialistpartiet i synnerhet med en rad böcker och artiklar i ämnet. Han var i många år också medlem i Socialistpartiet. Hans dom är hård men inte överraskande och det finns i stort sett ingen objektiv bedömare i Frankrike som är av motsatt mening.

Nästan död. Det är hoppet för partiet mitt i mörkret och en av anledningarna till att jag ändå inte skriver en nekrolog utan vid sidan av en krisanalys också ställer frågan om det finns vägar framåt och upp ur det förtvivalade läge som partiet befinner sig i. Och visst kan partiet fortsätta att leva vidare. Det tror även Grunberg men i så fall som ett litet parti och med små utsikter att bli regeringsbärande. Presidentvalet i april och maj 2017 och valet till nationalförsamlingen (den direktvalda delen av det franska parlamentet) förändrade totalt det politiska landskapet i landet. Till vänster i detta landskap är bilden helt annorlunda. Förutsättningarna för att Socialistpartiet skulle kunna återhämta sig och återta sin forna mäktiga roll i fransk politik försvåras inte bara av den inre krisen utan minst lika mycket av det faktum att partierna runt omkring har skaffat sig så mycket större utrymme. De har sannolikt för lång tid lagt beslag på största delen av de gamla socialistiska väljarna och dessutom en del av dess framträdande politiker.

Denna rapport är skriven på uppdrag av tankesmedjan Tiden och ger en bild av det franska socialistpartiet (PS) med historisk bakgrund, nuläge och funderingar kring framtiden. Rapporten bygger på mina studier i fransk politik under ett tiotal år och som bland annat har legat till grund för min bok *Slaget om Frankrike*, utgiven på Atlas förlag 2017. Jag har kompletterat mina egna studier med ett antal muntliga intervjuer som redovisas i denna rapport. Några av intervjuerna har skett med företrädare för PS. Jag har också intervjuat personer utanför partiet med god insyn i dess historia och nuvarande belägenhet.

FOTO: MICHEL SPINGLER/TT

Franska socialistpartiets presidentkandidat Francois Hollande tillsammans med partiets ordförande Martine Aubry under ett kampanjmöte i Lille den 12 april 2012.

HISTORIEN OM ETT STORT PARTIS FALL

DET POLITISKA LANDSKAPET FÖRÄNDRAS RADIKALT

Politik är livsluft för fransmännen och vintern och våren 2017 fick de verkligen sitt lystmäte. Primärval hos Republikanerna och Socialistpartiet med långa, mediebevakade valrörelser och tv-sända debatter följdes av dramatiska turer inför valen till ny president i Frankrike och till nationalförsamlingen.

François Fillon kom från ett opinionsmässigt underläge hos sina väljare men besegrade både förre presidenten Nicolas Sarkozy och favoriten, den åldrade förre premiär- och utrikesministern Alain Juppé i Republikanernas primärval i november 2016. Några månader senare avslöjades att han sannolikt låtit både hustru och barn under lång tid uppbära statlig lön för fiktiva anställningar i hans stab i nationalförsamlingen. Fillon erkände ingenting och höll sig kvar som partiets presidentkandidat ända fram till valdagen. Det kostade honom men framför allt hans parti möjligheten att konkurrera om presidentposten i en andra valomgång och ledde till ett svagare resultat i valet till nationalförsamlingen än vid förra tillfället, 2012.

President François Hollande bestämde i början av december 2016 att inte ställa upp för en andra mandatperiod. Socialistpartiets primärval i januari var planerat att bli det sammanhang som skulle ge den sittande presidenten möjligheten att vinna triumfatoriskt och omedelbart därefter påbörja en framgångsrik valrörelse med ett lyckligt slut. I stället blev primärvalet en upprivande strid mellan höger- och vänsterkandidater inom partiet. Slutsegraren blev Benoît Hamon, en outsider som Fillon i sitt parti, som tillhörde vänsterflygeln och hade mitt under Hollandes mandatperiod lämnat regeringen i protest mot dess mer socialliberala politik i arbetsmarknads- och ekonomifrågor.

Marine Le Pen stärkte samtidigt sin ställning i opinionen. Många frågade sig om tiden nu var kommen för att hon på allvar skulle kunna utmana alla motkandidater och låta sig utropas till Frankrikes nya president.

I det läget steg uppstickaren, Emmanuel Macron, fram på scenen. Totalt okänd för den stora allmänheten fram till 2014. Då utnämnd till ekonomiminister i Hollandes regering, en post han uppbar fram till hösten 2016. En ny politiker som framför allt förde in en ny ton i debatten och som såg ut att vara bärare av nya lösningar på den franska ekonomiska krisen. En bubblare som visade sig skulle nå ända fram och upp på segerpallen.

”

En ny politiker som framför allt förde in en ny ton i debatten och som såg ut att vara bärare av nya lösningar på den franska ekonomiska krisen.

Valkvällen den 23 april, den första valdagen av två i presidentvalet, innehöll en segrare och fyra förlorare. Emmanuel Macron vann och fick Marine Le Pen som motståndare till den andra valomgången fjorton dagar senare. Men redan den första valkvällens siffror visade på en viss tillbakagång i opinionen för Nationella frontens kandidat. Och Fillon nådde bara till en tredje plats på grund av affären med de fiktiva anställningarna. För den vänsterradikale Jean-Luc Mélenchon blev valet också en besvikelse. Han hade under den sista månaden före

valdagen hämtat in försprånget på Benoît Hamon och dragit ifrån. Framgången i valrörelsens opinionsmätningar hade skruvat upp hans förväntningar till den grad att han själv var övertygad om att nå en andraplats i valet men han kom på fjärde plats, dock med mindre än 2 procent efter Marine Le Pen. Och för Hamon var katastrofen total. Företrädaren för det parti som suttit i regeringsställning i fem år nådde bara 6 procent.

Resultatet i valet till nationalförsamlingen i juni kom att förändra det parti-politiska landskapet i Frankrike radikalt. De båda stora partierna, Socialistpartiet och högerpartiet Republikanerna, förlorade samtidigt den politiska maktställning som de omväxlande innehaft under det senaste halvsekle. Emmanuel Macron, fick i stället en tung majoritet i den direktvalda nationalförsamlingen för sitt nybildade parti La République en Marche! En annan, också nybildad rörelse, La France Insoumise (Det okuvade Frankrike) vars ledare blev Jean-Luc Mélenchon, fick visserligen en blygsam skara ledamöter i nationalförsamlingen men stärkte ändå sin ställning opinionsmässigt. Rörelsen har under det senaste halvåret framträtt som det främsta oppositionsalternativet i nationalförsamlingen och den mest hörbara vänsterrösten i den franska debatten. Nationella fronten som i flera år vuxit i styrka och till och med framstått som ett regeringsalternativ fick visserligen några fler ledamöter än i det gamla parlamentet men tappade däremot i kraft och inflytande i opinionen och lever för närvarande i en period av interna motsättningar. Republikanerna, högerpartiet har också tappat en stor del av sitt numerära inflytande i nationalförsamlingen och är dessutom splittrade i flera grupperingar med olika uppfattning i fråga om relationen till den styrande majoriteten.

Socialistpartiet har tappat väljare och politiker åt alla håll. Partiet har visserligen ett trettiotal ledamöter i nationalförsamlingen men även inom denna lilla grupp har rätt motsättningar om förhållandet till den nya regeringen. Några röstade för en förtroendeförklaring till den nya majoriteten i kammaren. Andra röstade emot och ytterligare en grupp avstod i voteringen.

EN HISTORISK FÖRKLARING TILL PS BAKSLAG – FRÅN MITTERRAND TILL HOLLANDE

Förklaringarna till Socialistpartiets genomklappning i presidentval och val till nationalförsamlingen 2017 kan till stor del sökas i historien. För att förstå dagens situation går jag tillbaka till den tid när François Mitterrand tog över ledningen för den icke-kommunistiska vänstern.

Presidentvalet 1969 blev en katastrof för de franska socialisterna. Partiet SFIO låg i dödsryckningarna efter starka spänningar internt och i konflikter med andra partier inom den icke-kommunistiska vänstern. Kandidaten, Gaston Defferre, kom först på fjärde plats i den första valomgången med ett förnedrande resultat, 5 procent av rösterna. Kommunisten Jacques Duclos däremot fick 21 procent. Vinnare i det valet blev general de Gaulles tidigare premiärminister Georges Pompidou.

SFIO upplöstes och i stället skapades det nuvarande Parti Socialiste som snart fick en betydande maktposition i fransk politik. Partiets första ledare, François Mitterrand, var republikens president i två mandatperioder, 1981–95. Under dessa år styrde han med socialistiska regeringar i tio år och med högerregeringar i så kallad cohabitation (=samregering över blockgränserna) i fem.

Socialisterna vann åter en viktig seger i nyvalet till nationalförsamlingen 1997 och regerade därefter i fem år, i cohabitation med gaullisten Jacques Chirac som president. François Hollande utsågs till republikens president 2012. Under hans fem år i Elyséepalatset styrde han med en regering som huvudsakligen bestod av ministrar ur sitt eget parti.

Det är uppenbart att Socialistpartiets glansperiod ur ett historiskt perspektiv sammanföll med Mitterrands år som president trots att hans ambitioner att förvandla landet i en tydlig socialistisk riktning kom av sig redan efter ett par år vid makten. I den interna historiska berättelsen om partiet framställs inte oväntat Mitterrand som den store ledaren och förebilden. Han hyllas än i dag för att ha skapat det moderna socialistpartiet och vunnit två presidentval. Sedan konstitutionsreformen 1958 har ingen president suttit lika länge på posten som han. Kontrasten med den andra socialistiska presidenten, François Hollande, gör honom ännu större. Tveklöst sammanfaller det verkliga bakslaget för partiet med de år när Hollande regerade Frankrike.

Det visade sig att François Mitterrands regeringsår blev en resa på krokiga vägar. Han gick till val 1981 på ett program skrivet tillsammans med Kommunistpartiet. I hans första regering ingick också några kommunistiska ministrar. De första åren präglades av ett expansivt reformarbete som nationaliseringar av banker och storföretag, höjd minimilön för alla anställda och rader av bidrag till familjer och pensionärer. Allt skedde i en rasande fart för att få i gång en större efterfrågan på marknaden med förhoppningen att den i sin tur skulle leda till sänkt arbetslöshet. I stället stod ytterligare hundratusentals människor utan jobb när bokslutet gjordes efter det första regeringsåret. Vidare flydde stora delar av kapitalet ut ur landet och regeringen tvingades till flera devalveringar och en frysning av löner och priser innan den ekonomiska politiken 1983 definitivt anpassades till övriga västländers. Kommunisterna lämnade då regeringen.

De följande tolv åren av Mitterrands presidentperiod präglades av en mer pragmatisk ekonomisk politik. François Mitterrand la under dessa år i stället mer kraft på sina egentliga favoritområden vilka låg längre ifrån den ekonomiska politiken. Han bidrog starkt till att en lag om att avskaffa dödsstraffet antogs av parlamentet. Med sitt stora intresse för konst och litteratur var han också engagerad på kulturområdet. Tillsammans med sin kulturminister Jack Lang förberedde och genomförde han ett magnifikt firande av revolutionens tvåhundraårsjubileum 1989 inför vilket bland annat uppfördes en magnifik glasobelisk ovanför ingången till Louvren i Tuilerieträdgården.

Mitterrands efterträdare som ledare inom PS, Lionel Jospin, ledde en socialistisk regering i fem år med Jacques Chirac som president. Jospin försökte visa att den politiska vänstern kunde enas kring ett regeringsprogram. I regeringen satt inte bara socialister utan även företrädare för kommunister och de gröna. Han ville också visa att den var effektiv och kunde skapa förutsättningar för ett positivt näringsklimat och därmed ge utrymme för politiska och sociala reformer. Marknaden skulle helt enkelt underordnas politiken och ge folkflertalet ett bättre välbefinnande.

Jospin lyckades ganska väl i sina förehavanden. En känd reform under hans regeringstid var införandet av 35-timmarsvecka. Denna socialistiska regering uppnådde också relativt goda resultat i ambitionen att sänka arbetslösheten. Den föll från cirka 10 till knappt 8 procent under regeringsåren. Efter krisåren i början av 90-talet drog Jospins regering säkert också fördel av en positiv utveckling i världskonjunkturen.

François Hollande blev Frankrikes president efter år av högervändning i landet. Den sociala frågan med perspektivet att minska orättvisorna i samhället präglade i mindre grad medborgarnas värderingar. I stället upplevdes hotet från den muslimska världen som större med ökad oro för invandring men också ökat fokus på klassiska högerfrågor knutna till en traditionell fransk-kulturell identitet.

Allt skedde i en tid som sammanföll med en rad infrastrukturproblem i det franska samhället. Den ekonomiska krisen som utlöstes i västvärlden 2008 ledde till stora och långtgående problem för Frankrike. Nedgången började under Nicolas Sarkozys regeringsår och fortsatte under Hollandes. Tillväxten uteblev. Däremot ökade arbetslösheten hela tiden fram till senare delen av 2016, ett knappt år före kommande presidentval. Landet drabbades 2015 av svåra terrorattacker som attentatet mot satirtidningen Charlie Hebdo och de så kallade novemberattentaten, bland annat utanför fotbollsarenan Stade de France i Saint Denis norr om Paris, och i några kaféer och nattklubbar i den östra delen av huvudstaden. Människor talade i slutet av Hollandes mandatperiod mer om etniska konflikter och försökte formulera regler för en fransk identitet än att notera de små förbättringar som ändå skedde på det ekonomiska området.

Den ekonomiska krisen som utlöstes i västvärlden 2008 ledde till stora och långtgående problem för Frankrike.

”

François Hollande förmådde inte att bli en enande kraft i landet. Knappt halva befolkningen hade röstat på Nicolas Sarkozy i valet 2012. De bytte inte sida, särskilt som arbetslösheten fortsatte att öka och tillväxten stod på 0 procent. Många av Hollandes egna väljare påverkades på ett smärtsamt personligt sätt av de dåliga tiderna och fann Hollandes politik ineffektiv eller felaktig. Presidentens ekonomiska program med stimulanser för företagen genom skattelättnader och en uppluckring av den strikta arbetsrätten splittrade också vänstern ideologiskt i två oförsonliga block som stod mot varandra. Klyftan fördjupades snart mellan regeringens och högerflygelns försiktigt marknadsliberala linje och en traditionell antiliberal och antikapitalistisk hållning inom partiets vänsterflygel i nationalförsamlingen och hos stora delar av medlemskåren.

Hollandes misslyckande som president berodde inte bara på yttre omständigheter. En fransk president ska kunna företräda olika motstridiga grupper i samhället men samtidigt ge väljarna känslan av att hen har ett fast grepp om rodet och styr landet i en gynnsam riktning. Sannerligen ingen lätt uppgift. En del bedömare trodde att Hollandes erkänt goda förmåga att skapa kompromisser inom Socialistpartiet under sina tio år som dess generalsekreterare skulle vara honom till nytta också i hans roll som president. Det visade sig att en nation inte kan styras som ett parti. Han förmådde inte som president av egen kraft driva på utvecklingen i önskad riktning och ännu mindre övertyga människor om att han var rätt man att leda landet. Han sa strax efter valsegern att han ville bli en normal president till skillnad från sin företrädare Sarkozy med öknamnet hyperpresidenten. Det tog ett par månader innan frustrerade medborgare i stället önskade sig en president med övernaturliga egenskaper för att åtgärda allt det som de upplevde som ekonomisk, social och kulturell tillbakagång i landet.

Hollande föredrog i stället att i möjliga och omöjliga sammanhang träffa journalister och kommentera det politiska skeendet och inte minst det politiska spelet. I slutet av 2016 utkom en bok, skriven av två journalister på Le Monde, den mest ansedda dagstidningen i Frankrike. Författarna hade fått audiens hos presidenten vid ett flertal tillfällen sedan 2012 och kunde återge dennes tankar vid skilda tidpunkter under hans mandatperiod. Boken framställde presidenten som en ytlig pratmakare med stort intresse i att ge mindre smickrande omdömen om politiska

”

Mot slutet av sin mandatperiod stod Hollande helt ensam, övergiven av vänstern och försmådd av mitten. Inte ens hans egna ministrar stannade kvar.

motståndare men dessvärre också om ledande politiker i sin egen regering och närmaste omkrets. De negativa reaktionerna på avslöjandena i boken ledde definitivt till att han valde att inte ställa upp i omvalet som president.

Hollande förde en politik som redan från 2013 och med ökad styrka 2014 avvisades av en alltid lika högljudd och engagerad vänster inom politik och fackföreningsrörelse. Han lyckades heller inte bredda mot mitten och fånga in partier och grupperingar som rimligen borde ha kunnat

stödja honom i hans mer företagervänliga ekonomiska politik. Mot slutet av sin mandatperiod stod Hollande helt ensam, övergiven av vänstern och försmådd av mitten. Inte ens hans egna ministrar stannade kvar. Premiärminister Manuel Valls väntade otåligt in dagen när hans president skulle meddela att han inte ställde upp för omval. Ögonblickligen presenterade han då sin egen kandidatur för att efter den egna förlusten i Socialistpartiets primärval lämna partiet och förklara sin lojalitet till Emmanuel Macron. Andra ministrar anslöt sig tidigt till Macron som redan under våren 2016 begått fadermordet att först starta sin egen konkurrerande rörelse En Marche! och därefter i augusti samma år lämna regeringen. Så gjorde alltså en av Hollandes favoriter i regeringen. Kort tid senare tog Macron nästa steg när han ställde upp som officiell presidentkandidat. Det steget blev ännu en bidragande orsak till att Hollande beslöt att inte ställa upp för omval för ytterligare en mandatperiod.

SOCIALISTPARTIET SÖKER SIN SJÄL

DEN FÖRSTA OCH DEN ANDRA VÄNSTERN

François Mitterrand kom ursprungligen från en högnationalistisk miljö och anslöt sig definitivt till motståndsrörelsen mitt under det andra världskriget. Hans politiska hållning under 1940- och 50-talen var radikal men inte socialistisk. Den man som skapade det moderna Socialistpartiet i början av 1970-talet och inledde samarbete med kommunisterna begrep lite och intresserade sig föga för marxistiska idéer. Däremot var han en anhängare av en stark stat i enlighet med en lång fransk tradition. Framför allt var han en mycket skicklig politiker och taktiker. Han insåg att hans dröm att bli fransk president och bryta det gaullistiska maktmonopolet i landet krävde en politisk linje som kunde accepteras av Kommunistpartiet. Det gemensamma program som de båda vänsterpartierna kom överens om inbegrep stora nationaliseringar, en progressiv skatt och stora välfärdsreformer.

Mitterrand lyckades vinna presidentvalet 1981. Han lyckades också fånga in kommunisterna i en bur och oskadliggöra dem. Redan efter två år i hans regering avgick de tre kommunistiska ministrarna och bara några år senare var detta parti en skugga av sitt forna jag; tidigare det största vänsterpartiet i landet. Socialisterna hade övertagit den positionen och det var till stor del Mitterrands förtjänst. Han skapade med sin politik den så kallade första vänstern; den dominerande hållningen i Socialistpartiet.

Samtidigt fanns en opposition inom partiet. Den gick under namnet den andra vänstern och leddes av Michel Rocard. Ett annat känt namn inom den andra vänstern var Jacques Delors, finansminister i tre år under Mitterrand och senare under tio år EU-kommissionens ordförande. Företrädarna för den andra vänstern kände släktskap med de tyska och skandinaviska socialdemokraterna och betonade också värdet av en fungerande marknadsekonomi som förutsättning för en social reformpolitik. Förhållandet mellan Mitterrand och Rocard präglades i alla år av misstro, fiendskap för att inte säga hat. Rocard drog det kortaste strået. Han förlorade de avgörande striderna om makten i partiet. Visserligen gjorde Mitterrand

och hans regering en anpassning mot en mer pragmatisk politik redan 1983 men särskilt retoriskt sett förblev partiet antikapitalistiskt och antiliberal. Även under oppositionsåren 2002–2012 fortsatte denna traditionella vänsterretorik att vara stark om än inte lika dominerande. Några av de nya ledarna som Dominique Strauss-Kahn och Ségolène Royal, partiets presidentkandidat 2007, bidrog till delvis nya tankar. Strauss-Kahn var företrädare för en mer marknadsorienterad linje medan Royal stod för en inriktning mot mer deltagardemokrati och grön politik. Förnyelsen i socialdemokratisk riktning skedde framför allt i de tankesmedjor som stått partiet nära; Terra Nova och Fondation Jean Jaurés.

SOCIALISTERNA, SOCIALDEMOKRATERNA OCH DE ANDRA ...

Under hösten 2011 höll Socialistpartiet sitt första öppna primärval där inte bara medlemmar utan också sympatisörer bland vanliga väljare kunde rösta på sin favoritkandidat. Över två och en halv miljon fransmän röstade i den första valomgången och närmare tre miljoner i den andra. En stor framgång för demokratin, sas det i kommentarerna efteråt och alla jämförde med primärvalet för bara medlemmar 2006. Vid det valet röstade knappt trehundra tusen.

Sex kandidater ställde upp i detta primärval. Dessa kandidater speglade rätt väl de olika falangerna inom partiet vid den tiden. Utfallet gav också en bild av hur sympatisörerna med Socialistpartiet för drygt sex år sedan uttryckte sin hemvist ideologiskt och programmatiskt. Partiet hade då varit i opposition i nio år.

En av de starkaste kandidaterna, den förmodade vinnaren av primärvalet så sent som den 17 maj samma år, var Dominique Strauss-Kahn. Han var chef för Internationella valutafonden och en stark förgrundsfigur inom den franska politiken. Den 18 maj greps han på ett hotellrum i New York anklagad för att ha våldfört sig på en hotellstäderska. Strauss-Kahns framtid som ledare och presidentkandidat för Socialistpartiet spolierades därmed och senare kom nya och graverande uppgifter om ständigt återkommande sexuella trakasserier riktade mot kvinnor.

Av de sex kandidaterna som ställde upp i primärvalet gick de två främst placerade till en andra valomgång. François Hollande segrade där med siffrorna 56,57 procent mot Martine Aubrys 43,43. De sex kandidaterna i den första valomgången var följande med procentsiffrorna inom parentes:

François Hollande (39,17)

Martine Aubry (30,42)

Arnaud Montebourg (17,19)

Ségolène Royal (6,95)

Manuel Valls (5,63)

Jean-Michel Baylet, Parti Radical de Gauche (0,64)

François Hollande blev partiets presidentkandidat efter segern i andra valomgången över Martine Aubry och ett drygt halvår senare hela landets president. I de socialistiska väljarnas ögon under dessa oktoberveckor 2011 framträdde han som en samlande person. Hans bakgrund som generalsekreterare spelade roll och hans sätt att lyckas överbrygga akuta motsättningar mellan stridande personer och falanger inom partiet gav honom ett gott rykte. Han föreföll stå i mitten i partiet. Många väljare i primärvalet såg honom säkert också som personen som kunde bli det bästa alternativet till den dåvarande högerpresidenten Nicolas Sarkozy som blivit alltmer impopulär i befolkningen för sin yviga stil och snabba skiftningar i åsikter.

Martine Aubry representerade den traditionella vänstern, arvtagaren till François Mitterrands och Lionel Jospins första vänster. Hon var regissören bakom Jospins regerings lag om 35-timmarsvecka, en lag som mer än andra gav karaktär åt Socialistpartiet under 2000-talets första decennium. Uppskattad hos vänsterväljare som en välfärdsreform med ambitionen att samtidigt minska arbetslösheten. Hatad i näringslivet och bland högerväljare. Aubry ansågs mer profilerad än Hollande och tydligare som traditionell socialist.

Arnaud Montebourg har alltid tillhört vänsterflygeln inom Socialistpartiet. Han sågs vid den tiden som en framtidsman. Begåvad och verbal med advokatens välutvecklade retorik. En man som trodde starkt på den franska, inhemska industrin. En kramare av en stark stat vars uppgift var att reglera marknaden för att skydda egna franska intressen mot angrepp från den globaliserade världen. Hans mantra var Made in France! Sannolikt av taktiska skäl valde Montebourg ändå att stödja Hollande mot Aubry inför den andra valomgången i primärvalet och fick som tack för hjälpen en ministerpost i Hollandes regering. Först blev han minister för stärkandet av produktiviteten och senare utsågs han till ekonomiminister. Han skapade emellertid stora konflikter runt sig och sin politik och tvingades lämna regeringen under sensommaren 2014 för att i stället ersättas av – Emmanuel Macron.

Ségolène Royal fick aldrig partiets stöd som presidentkandidat 2007. Hon var kvinna och det spelade roll. Som en av de gamla elefanterna, som fransmännen säger, Laurent Fabius uttryckte saken när hon blev vald av medlemmarna i primärvalet 2006: "Vem ska ta hand om barnen om hon blir Frankrikes president?" Hon var vid den tiden ännu formellt sambo med François Hollande. Royal var också i hög grad medlemmarnas kandidat och inte den politiska apparatens. Det bidrog också till att hon fick sköta större delen av sin presidentkampanj utan stöd av de övriga – manliga – partivännerna i ledningen.

Hans bakgrund som generalsekreterare spelade roll och hans sätt att lyckas överbrygga akuta motsättningar mellan stridande personer och falanger inom partiet gav honom ett gott rykte.

”

Ségolène Royal la delvis fram ett nytt program. Hon ville öka gräsrotternas inflytande i partiet, lyfte fram den svenska välfärdsmodellen men var på den tiden mer repressiv i frågor om lag och ordning än merparten av partiets ledare.

Jean-Michel Baylet var ledare för samarbetspartiet PRG som kan betecknas som vänsterliberalt. Hans röstandel blev försumbar. Det gällde också en politiker som kort senare kom att spela en avgörande roll för utvecklingen i partiet

”

En politiker som däremot redan ett år senare ansågs allmänt vara den självklara kandidaten att ta över som premiärminister.

och i regeringen, Manuel Valls. En politiker som fram till 2013 ansågs representera en liten socialliberal minoritet i partiet, som talade om att byta partinamn för att slippa ordet socialist och ansågs hård och oförsonlig mot en i hans ögon alltmer hotande islamism i landet. En politiker som däremot redan ett år senare ansågs allmänt vara den självklara kandidaten att ta över som premiärminister. Själv hade han nu börjat drömma om att efterträda François Hollande 2017 eller åtminstone 2022. Politikern Manuel Valls kräver viss granskning för att Socialistpartiets

utveckling under dessa år ska förstås.

De sex kandidaterna och deras röstandelar i primärvalet gav en sammantagen bild av Socialistpartiets position i det politiska landskapet innan François Hollande tog över som president. Den mer traditionella och statssocialistiska vänstern i form av Martine Aubry och Arnaud Montebourg fick nästan hälften av rösterna (47,5 procent). François Hollande som samlade strax under 40 procent var på intet sätt i opposition mot den linjen heller. Hans politiska kännetecken har alltid varit kompromissernas. Dock var det säkert många av partiets sympatisörer som i honom såg en mer moderat och balanserad politiker som också skulle kunna attrahera en del väljare från den politiska mitten.

Endast Manuel Valls med sina knappa 5,5 procent markerade en linje som inom några år skulle bli den dominerande i regeringen och göra det till en omöjlig uppgift att hålla ihop detta socialistparti. Inte ens Hollande med sina bläckfiskarmar nådde längre ut till alla skrymslen och vrår av partiet för att skapa enighet utåt. Med Valls i en central maktposition som premiärminister och med Hollandes tysta gillande klövs partiet i huvudsakligen två delar; för eller emot regeringens politik att satsa mest pengar på företagen och luckra upp i den välreglerade arbetsrättslagen.

Socialistpartiets tio år i opposition var sannerligen ingen period av fred och försoning mellan olika grupperingar i partiet. Motsättningen mellan den så kallat socialdemokratiska falangen med Dominique Strauss-Kahn som den lysande stjärnan och vänsterfalangens ledare å den andra var stark och ledde under partikongresserna under seklets första decennium till djupa konflikter. Jean-Luc Mélenchon, som i dag är vänsterrörelsen La France Insoumises självklara ledare,

var en av dessa ledare som i vredesmod lämnade Socialistpartiet 2008 efter en het kongress i Reims samma år.

Socialistpartiet kunde ändå under oppositionsåren delvis dölja sina inre motsättningar och de uppdagades inte på samma sätt i den allmänna opinionen som senare i regeringsställning. Särskilt från 2014 när först Manuel Valls valdes till premiärminister och senare under året Emmanuel Macron till ekonomiminister förflyttades mittpunkten i regeringen stadigt högerut. Det ledde i sin tur till att en alltmer högljudd opposition hördes från partiets vänsterflygel.

Manuel Valls får anses vara en i raden av politiker i traditionen från Michel Rocard's andra vänster och de senare årens socialdemokratiska falang. Hans politiska tradition går tillbaka än längre i tiden. Han har själv vid flera tillfällen talat om sin förebild i Georges Clemenceau, konseljpresident så sent som i slutet av första världskriget då han tillträdde i en ålder av 76 år. Clemenceau var starkt knuten till de klassiska franskrepublikanska idealen med ett starkt försvar av ett liberaldemokratiskt och sekulärt samhälle. Han var inte socialist utan snarare borgerlig radikal med nära band till både Hjalmar Branting och Karl Staaff.

Nu levande franska socialister brukar hänvisa till namn som Jean Jaurès och Léon Blum när de söker sig till rötterna för sin politiska övertygelse. Jean Jaurès var den store socialistledaren delvis under samma tidsepok som Clemenceau medan Léon Blum ledde den så kallade folkfronten på 1930-talet; en center-vänster regering med stöd av kommunisterna. Manuel Valls återfinns i stället i traditionen från Georges Clemenceau. Det har gjort honom till en särdeles engagerad företrädare för upplysningstidens ideal. Valls var en av få socialister som försvarade lagen 2004 om förbud för elever att bära synliga religiösa symboler som slöja, kippa eller kristet kors i de statliga skolorna. Han ville tio år senare utsträcka lagen till att också omfatta förbud att bära heltäckande slöja på universiteten. Valls har mer än de flesta socialister drivit frågan om att konsekvent separera religiösa uttrycksformer från det offentliga livet och endast tillåta dem i privata sammanhang.

Manuel Valls kopplar sitt starka försvar för den sekulära staten med angrepp på islamismen. Det har fört honom till positioner som meningsmotståndare inom hans eget parti betraktar som gränsande till diskriminering av muslimer. Valls själv tillbakavisar sådana anklagelser. Han visar som exempel att han som borgmästare sedan många år i den invandrartäta Parisförorten Evry gjort stora insatser för att integrera invandrare i det franska samhället.

Manuel Valls ekonomiska program har kallats socialliberalt och stått i klar kontrast mot partiets klassiska hållning. Konflikterna kring regeringens ekonomiska politik ökade påtagligt sedan Valls inträtt som premiärminister i mars 2014. Han vände sig starkt mot finansminister Montebourgs ambitioner att som statens

företrädare aktivt påverka ägarstrukturen i de stora företagen på fransk mark. Valls hälsade med glädje att Montebourg ersattes av Emmanuel Macron som finansminister i augusti samma år. I slutet av Valls tvååriga regeringstid fanns det inte längre någon representant för partiets vänsterflygel bland ministrarna.

De franska socialdemokraterna har haft den svenska välfärdsmodellen som en förebild. De har strävat mot att långsamt överlämna delar av beslutanderätten över arbetsmarknaden från staten via lagstiftning till arbetsmarknadens parter. De har sett marknadsekonomin som en drivkraft för ökad tillväxt och därmed bättre ekonomiska villkor för svaga grupper i samhället.

Franska socialdemokrater är å andra sidan i allmänhet sprungna ur en burgen medelklass eller komma ur högutbildade akademiska miljöer. Det rör sig om urbana människor som formar sina idéer mindre utifrån egna upplevelser av orättvisa och ojämlikhet utan mer från politiska skrifter och litterära verk.

De franska socialdemokraterna har heller inte nämnvärt kritiserat den närmast monarkiska form av presidentskap som utvecklats i den femte republiken. Mer än de klassiska socialisterna i partiet bejaktar de i huvudsak den nuvarande konstitutionen med en stark presidentmakt. Inte ens François Hollande med epitetet den normala presidenten hade några större svårigheter att inordna sig i rollen som en monarkisk president. Framför allt la han inte under sin mandatperiod fram några förslag för att etablera större balans mellan den exekutiva makten och den lagstiftande församlingen.

Emmanuel Macron bidrog snart till att vrida Hollandes ekonomiska politik mot ökade inslag av marknadstänkande. I Frankrike talas om att vänstern står för en efterfrågestyrd ekonomi och högern för en politik på det ekonomiska området som är utbudsorienterad. Macron fick redan 2012 en viktig roll som rådgivare åt François Hollande i Elyséepalatset och drev på i riktning mot en mer liberal syn på ekonomi. Som ekonomiminister drev han igenom den så kallade Macronlagen som försvagade några av de närmast skråmässiga reglerna för konkurrens. Han lyckades ge godkänt åt privata bussbolag att köra långresor i persontrafik, något som tidigare varit förbundet med hinder för att inte störa det statliga tågbolaget SNCF:s monopolliknande ställning. Han öppnade också från statens sida för förhandlingar mellan arbetsgivare och fack kring frågan om söndagsöppet i stora butikskedjor. Ett förslag som oroade såväl vänstern som högern och ansågs hota föreningsverksamheten eller kyrkans gudstjänstliv.

Framför allt förberedde Emmanuel Macron den lagändring som senare kom att gå under namnet El Khomri-lagen efter arbetsmarknadsministerns namn. Det var från början tänkt att Macron skulle tillskrivas den lagen men Manuel Valls hade vid den tiden insett att hans ideologiske broder kunde hota honom som framtida presidentkandidat och hindrade honom från att sätta sitt namn under

förslaget och driva det i parlamentet. Detta beslut från Valls sida visade sig till slut gynna Macron. Lagen blev starkt ifrågasatt både av vänsterflygeln inom partiet och av den samlade radikala vänstern och ledde till svåra konflikter på arbetsmarknaden. När konflikten var som starkast hade Macron redan lämnat regeringen och var fullt sysselsatt med att driva en egen valrörelse.

Både Manuel Valls och Emmanuel Macron förde regeringspolitiken ett par steg högerut och Macron fick också många socialdemokrater att ta steget över till dennes nya rörelse En Marche!

Redan i valrörelsen hade han fångat in regeringens försvarsminister Jean Yves Le Drian som sedermera blev utrikesminister i Macrons regering. Lyons starke man, borgmästaren Gérard Collomb, tog tidigt ställning för En Marche! och utsågs senare till inrikesminister i regeringen.

Den socialliberala falangen som inte gav Manuel Valls mer än 5,5 procent i primärvalet 2011 växte nu i stor stil under 2017. En rad ministrar började skruva betänkligt på sig när Benoît Hamon i Socialistpartiets primärval utsågs till partiets kandidat. En man som drev frågan om medborgarlön och som var öppen motståndare till regeringspolitiken ända från 2014 fick svagt eller inget stöd från ett stort antal av ministrarna. Valls var förstås intresserad av en tung post i Macrons regering. Även Ségolène Royal la ut krokar för att bli upptagen i samma sällskap. Flera andra tunga ministrar som Jean-Marc Ayrault, först premiärminister 2012–14 och senare utrikesminister, och socialministern Marisol Touraine uttryckte sig välvilligt om Macron i intervjuer före och efter presidentvalet.

Martine Aubry som aldrig ingick i Hollandes regering försvarade Hamon och det gjorde också, om än i mer nedtonad form, regeringens unga stjärnskott, utbildningsministern Najat Vallaud-Belkacem. Det fanns trots allt ett embryo till en mittenlinje i det gamla socialistpartiet. Det fanns de som stannade kvar och hoppades att partiet efter en förväntad stor valförlust ändå skulle kunna återta en viss kraft och inflytande i politiken under kommande mandatperiod.

EN FÖRLORAD SJÄL

De sista veckorna före första valomgången i presidentvalet var plågsamma för Socialistpartiet. Luften hade gått ur partiet redan i och med Macrons framgångar i opinionen. Jag besökte PS-högkvarteret på Rue Solférino i Paris två dagar före valet tillsammans med en studiegrupp. Vi var tio besökare som träffade åtta företrädare för partiet. De senare var inte ute och kampanjade för sin presidentkandidat. De föredrog att träffa en svensk grupp av fackföreningsfolk, några politiker och journalister. Hamon hade sin egen stab ute i kampanjen. Partiets mest centrala stab verkade redan ha givit slaget förlorat.

Både Manuel Valls och Emmanuel Macron förde regeringspolitiken ett par steg högerut och Macron fick också många socialdemokrater att ta steget över till dennes nya rörelse En Marche!

”

I valrörelsens slutskede och senare i valet till nationalförsamlingen i juni månad var Socialistpartiet inte bara splittrat utan även starkt åderlåtet på väljare och politiker. Lucile Schmid, tidigare aktiv inom Socialistpartiet och senare en av grundarna av det gröna partiet EELV, konstaterade i samtal med mig hur en typisk PS-förening i en förort utanför Paris med hundra medlemmar krympt under 2017 till cirka trettio. Femtio hade gått till Macron och tjugo till vänstersocialisten Jean-Luc Mélenchon.

”

I valrörelsens slutskede och senare i valet till nationalförsamlingen i juni månad var Socialistpartiet inte bara splittrat utan även starkt åderlåtet på väljare och politiker.

Partiet vid denna tid hade tappat sin trovärdighet och sannolikt sin själ. Det finns förstås ytterligare förklaringar till detta utom de historiska. Några bottnar i strategiska felval när det gäller partiets arbete och förhållandet till regeringen. Det finns också brister rent mänskligt och personellt. Förklaringar kan förstås också hämtas i det faktum att socialistpartiets politiska linje inte alls stämde med regeringens inriktning.

Christine Revault d'Allonnes Bonnefoy, EU-parlamentariker för PS och ledamot i partiets ledningsgrupp efter valet,

hävdade i mitt möte med henne att partiet under de senaste åren arbetat fram ett program som i grunden byggde på pelarna social och ekologisk. Det är också med de begreppen partiet positionerar sig i dag på affischer och annat propagandamaterial. Kritiska iakttagare menar dock att detta programarbete inte varit tillräckligt djupgående och i varje fall inte satt tillräckliga spår i opinionen.

Kritik har internt riktats mot ett dåligt samarbete mellan partiet och regeringen. Det är som om parti och regering levte i olika världar. Vem ska jag tro på? borde ha varit en vanlig socialistmedlems oroliga fråga. Starka maktstrider har i allmänhet påverkat politiska val inom Socialistpartiet. Det gällde även valet av Harlem Désir till partiets generalsekreterare 2012. Han bars fram av några tunga och inflytelserika män i toppen av partiet. Han blev en svag generalsekreterare och partiet fick inget inflytande alls på regeringen under åren 2012–14. Désir efterträddes av den mer karismatiske Jean-Christophe Cambadélis. Partiet syntes nu mer i medierna men nådde ingen verklig dialog med regeringen. Huvudorsaken är inte heller att regeringen vägrade lyssna. Snarare låg problemet i att partiet som tidigare i alla år varit splittrat i olika stridande falanger inte heller under dessa fem år med Hollande vid makten kunnat tala med en samlad röst i dialogen med regeringen.

François Hollandes mandatperiod sammanföll med en krisperiod i landet. Hollande ärvde den ekonomiska krisen med svag tillväxt och hög arbetslöshet från sin företrädare Nicolas Sarkozy. Socialistpartiet står starkare i tider av socialt reformutrymme. Det gav större utrymme för vänsterfalangen inom PS och för

vänstersocialisterna och kommunisterna att driva oppositionspolitik mot regeringen och där också förena sig med den gamla revolutionära delen av fackföreningsrörelsen. Socialistpartiet måste hålla tillbaka en retorik som låg väl till för exempelvis Jean-Luc Mélenchon; frontalangrepp mot åtstrammingspolitiken inom EU och krav på en radikal omläggning av den franska ekonomiska politiken. Mélenchon gick till val på förslag om statlig upplåning i mångmiljardklassen för att stimulera till fler jobb i den offentliga sektorn. Ett program med antikapitalistiska förtecken som också tilltalade många franska vänsterväljare.

Emmanuel Macron talade samtidigt till en modern medelklass som började tro på en mer rörlig och mindre lagreglerad arbetsmarknad och som tröttnat på den traditionella vänsterns förslag till mer statlig styrning och kritik av globaliseringens effekter. Senare än i Storbritannien som fick sin Tony Blair redan på 1990-talet och i Kanada med Justin Trudeau eller Italien med Matteo Renzi. Delar av fransk medelklass – inte minst många som röstade på Hollande och Socialistpartiet fem år tidigare – föreföll år 2017 beredda att ta samma steg och välja en modern socialliberal ledare till president. Socialistpartiets paroller som social och ekologisk kunde inte lyfta. De var inklämda mellan två starka politiker, Mélenchon och Macron.

FOTO: PHILIPPE WOJAZER/TT

President Emmanuel Macron och hans fru Brigitte Macron tillsammans med den tidigare presidenten, Francois Hollande, och den före detta inrikesministern, Bernard Cazeneuve, under en ceremoni till åminnelsen av årsdagen av terrorattackerna i Paris 2015.

SOCIALISTPARTIET EFTER VALET

DET PARLAMENTARISKA LÄGET EFTER VALET

Valet till nationalförsamlingen har sedan 2002 förlagts i juni månad, cirka en månad efter presidentvalet. Så var fallet också 2017 då den politiska kartan i Frankrike skrevs om med besked.

Det var inget uppseendeväckande i att den nyvalde presidentens parti uppnådde ett bra resultat i valet till nationalförsamlingen. Förklaringen är dels psykologisk; väljarna har en tendens att vilja ge den nya presidenten ett parlamentariskt stöd för att kunna genomföra sin politik fullt ut. Förklaringen är också konstitutionell; Frankrike har ett valsysteem med majoritetsval i enmansvalkretsar och två valomgångar. Det ger ofta oproportionellt starka utslag. Vinnaren vinner stort och mindre partier får sämre utdelning än deras röstandel.

Det var mer uppseendeväckande att två helt nya rörelser fick stora framgångar och de två traditionellt stora partierna föll kraftigt tillbaka. Emmanuel Macrons nystartade rörelse som efter valet ombildats till parti (La République en Marche!, förkortat LRM) fick 314 av de 577 platserna i nationalförsamlingen. Till majoriteten ska också räknas dess systemparti, mittenpartiet MoDem som fick 47 mandat. Dessa båda partier uppnådde alltså tillsammans 350 mandat och en röstandel i första valomgången på cirka 32 procent. Som jämförelse kan nämnas att högerpartiet Republikanerna med 21,5 procent av rösterna i första valomgången fick 136 mandat och Nationella fronten med 13,2 procent endast kunde besätta 8 platser i folkförsamlingen.

Socialistpartiet är den stora förloraren numerärt sett. I valet till nationalförsamlingen 2012 fick PS 331 mandat. Antalet sjönk en del under mandatperioden men partiet behöll ändå en knapp majoritet av de 577 platserna i den direktvalda nationalförsamlingen. I 2017 års val fick samma parti tillsammans med sina stödpartier 45 mandat grundat på 9,5 procent av rösterna i den första valomgången. Av dessa 45 mandat tillföll 31 mandat Socialistpartiet.

La France Insoumise nådde 17 mandat. Det var ett gott resultat för en helt nybildad rörelse och tillräckligt många platser i nationalförsamlingen för att ges rätten att bilda en egen grupp och därmed erbjudas utskottsplatser och mer talartid i debatterna i plenum.

De gröna fick några företrädare i nationalförsamlingen bland de 17 som inte formerades i någon partigrupp. Partiet är i dag hjälplöst splittrat mellan olika riktningar. Talmannen i nationalförsamlingen är ursprungligen en grön politiker som nu tillhör La République en Marche! Några andra har sökt sig till Jean-Luc Mélenchons rörelse La France Insoumise.

”

Emmanuel Macron har skickligt manövrerat sin rörelse och sitt ledarskap på ett sätt så att allt fler från partierna runt omkring lägger ner vapnen och i vissa fall ansluter sig till La République en Marche!

Både Socialistpartiet och Republikanerna har efter valet lidit svårt av inre splittring i regeringsfrågan. I båda partierna har vissa ledamöter valt att stödja regeringen Edouard Philippe i förtroendeomröstningen eller avstått. En majoritet av de folkvalda i socialistgruppen valde det senare alternativet men det fanns de som röstade för eller emot ett stöd till regeringen. Inom Republikanerna har inställningen i regeringsfrågan lett till en pågående splittning i minst två delar.

Emmanuel Macron har skickligt manövrerat sin rörelse och sitt ledarskap på ett sätt så att allt fler från partierna runt omkring lägger ner vapnen och i vissa fall ansluter sig till La République en Marche! Denna process som vi såg före valet har fortsatt också efter valet.

Det politiska landskapet ser helt annorlunda ut jämfört med perioden 2012–17. Macron genomför liberala reformer inom ekonomi och arbetsmarknad. Han driver en starkt EU-vänlig politik med förslag om att stärka EMU-gruppens ställning inom den europeiska unionen. Han framträder med allt större anspråk på att ta en ledande ställning i EU och i västvärlden och bli den tydligaste rösten för fred och försoning och för mänskliga rättigheter. Han söker rollen som västs företrädare för liberala värderingar och friare rörlighet för varor, tjänster och människor. Hans migrationspolitik skiljer sig inte nämnvärt från sin företrädare men han framstår som en stark motkraft mot den extrema högern och den konservativa högern som nu stärker sin ställning i den del av Republikanerna som gått i tydlig opposition mot den nya politiska majoriteten i landet.

Macrons presidentskap har lett till att han skaffat sig stöd från liberalt sinnade socialdemokrater till socialkonservativa och socialliberala höger- och centerpolitiker. Motståndet kommer från den traditionella vänstern, företräd i första hand av La France Insoumise och från det som kallas La droite dure (den hårda högern) och från den Nationella fronten.

Spänningen ökar mellan folket och medelklassen. I senaste valet stärkte Jean-Luc Mélenchon sin ställning i de invandrartäta förortererna. Marine Le Pen har ett tydligt grepp över stora delar av det glömda Frankrike, områden med gles befolkning, utflyttning och sämre levnadsvillkor. Den nye ledaren för Republikanerna, Laurent Wauquiez, är inte bara starkt kulturkonservativ med ett repressivt program i migrationsfrågan. Han söker också ett folkligt mandat, inte minst från katolikerna utanför storstäderna. Han närmar sig Marine Le Pen i sättet att beskriva landet som splittrat mellan eliten och folket. I betydande grupper i det franska samhället uppfattas Emmanuel Macron som de välbeställdas president men alternativet för dessa väljare är i första hand La France Insoumise och Nationella fronten och inte Socialistpartiet.

SOCIALISTPARTIET ÄR FATTIGT, LITET OCH KLÄMT MELLAN SKÖLDARNA

Jag besökte Socialistpartiets högkvarter på Rue Solferino några gånger efter valförlusten. Det ligger mitt i den mest välmående delen av Paris, nära den politiska maktens institutioner och bara ett stenkast från nationalförsamlingen i Palais Bourbon. Huset lär vara värt kring 40 miljoner euro. Ändå var stämningen dystert. Vid ett tillfälle fick vi ta trapporna. Hissen fungerade inte på grund av en översvämning. "Efter oss syndafloeden", sa en medarbetare med en suck och syftade på drottning Marie-Antoinettes ord under revolutionen 1789. Detta hus måste partiet under alla omständigheter sälja. Ekonomin har försvagats kraftigt. Statsbidragen har på grund av det dåliga valresultatet sjunkit från 28 till 6 miljoner euro.

Det blir också stora personalinskränkningar. Bedömningarna hösten 2017 pekar mot en nedskärning från 97 till 38 anställda. Beslutet är taget utan att facket på arbetsplatsen varit inblandad. Det är självfallet att stämningen är dystert hos personalen som så sent som i november inte visste hur deras personliga framtid såg ut. Vem tvingas sluta och vem får stanna kvar? En anställd klagade över att arbetsgivaren inte föreföll ha någon annan uppfattning om framtiden än att merparten av personalen måste friställas och huset säljas.

Partiets generalsekreterare Jean-Christophe Cambadélis avgick kort efter valet och en ny tillsätts först under den kongress som enligt planerna ska genomföras i Paris i april 2018. Ett kollegium av politiker och tjänstemän leder tills vidare partiet. De är över tjugo till antalet men många deltar inte i mötena. Det riktas kritik internt mot denna lösning. Partiet saknar en ledare i en tid när stora organisatoriska beslut borde fattas och dessutom större delen av personalen hotas av uppsägning.

Socialistpartiet står också ledarlöst och politiskt sårbart under det viktiga första året efter ett valnederlag. Det är klämt mellan en stark socialliberal majoritet i regering och parlament som snarare tenderar att växa på de omkringliggande grupperingarnas bekostnad och en aggressiv vänster i La France Insoumise.

Socialistpartiet, vars ledare i nationalförsamlingen och dess majoritet av ledamöter avstod från att ta ställning i förtroendeomröstningen i våras, har sämre förutsättningar än andra partier i opposition att hålla ställningarna i de politiska strider som nu väntar.

Socialistpartiet har genom sitt sammanbrott före, under och efter valen i våras inte kunnat formulera ett program för mandatperioden fram till 2022. Jean-Luc

”

Socialistpartiet har genom sitt sammanbrott före, under och efter valen i våras inte kunnat formulera ett program för mandatperioden fram till 2022.

Mélenchon tog snabbt initiativet i den nyöppnade nationalförsamlingen och blev det självklara oppositionspartiet till vänster. Han har i höst visserligen förlorat striden om arbetsrätten såväl i parlamentet som i opinionen. Macrons första halvår som president har i huvudsak också varit framgångsrikt med en klar uppgång till 50 procents stöd i folkopinionen i början av december. Ändå är Mélenchon den ledare som franska folket förknippar med vänster i dag. I den franska statliga televisionens stora politiska helaftonsprogram i november var han huvudpersonen och i de mät-

ningar som gjordes efter sändningen ansåg var tredje tittare att hans politiska program var realistiskt. Ingen tv-producent skulle i dagens läge komma på tanken att bjuda in en politiker från PS till en motsvarande programkväll.

Två frågor blir viktiga för Socialistpartiet under de kommande månaderna. Lyckas detta kollegium av tillfälliga ledare att organisera en fungerande kongress i april? Och lyckas partiet enas om en generalsekreterare, tillräckligt stark och tillräckligt respekterad i de olika falangerna?

Partiet har förlorat största delen av sin medlemskader på tio år, från tvåhundra-tusen i samband med kongressen i Reims 2008 till cirka fyrtiotusen i dag. Partiet hoppas kunna engagera även gamla medlemmar och sympatisörer som deltagit i primärval och på annat sätt uttryckt intresse för partiets värderingar i försöken att få upp ett engagemang i valen till kongressombud. Det blir en grannlaga uppgift och det återstår att se hur väl ledningen lyckas att bygga upp någon form av positiv förväntan inför denna kongress.

Ledarfrågan har stor betydelse. Den som väljs till generalsekreterare har en tyngre roll när partiet är i opposition. Problemet är om det finns kandidater med sådan karisma att de kan ta ett utrymme i den politiska debatten och ge tillbaka partiet någon form av inflytande i opinionen.

Partiet är i dag så åderlåtet att en del politiska spänningar har försvunnit. Det finns en viss uppslutning kring de sociala och ekologiska perspektiven och samtidigt råder konsensus kring en EU-vänlig hållning. Det är en ödets ironi att det finns en stark falang inom dagens PS som ideologiskt företräder en linje som påminner om Benoît Hamon medan han själv redan lämnat partiet.

Frågan är om denna bild av enighet kring huvudfrågorna i politiken består fram till kongressen. Stephan Le Foll, den gamla socialistregeringens talesperson och jordbruksminister och en av François Hollandes förtrogna, har mer än antytt att han vill kandidera som generalsekreterare. Le Foll representerar en annan och mer socialdemokratisk linje än den riktning som företräts av Benoît Hamon. Ledaren för partigruppen i nationalförsamlingen, Olivier Faure, lär också ställa upp som kandidat till posten. Hans hållning skulle möjligen kunna betraktas som mitten i det nya och nedbantade partiet.

En del socialister hoppas på förre jämställdhets- och därefter utbildningsministern Najat Vallaud-Belkacem. Hon är populär i vidare kretsar än inom partiet. Hon genomdrev under sina första år i regeringen en rad jämställdhetsreformer av betydelse. Som utbildningsminister gick det trögare. Inte minst blev hon högerns hackkyckling genom försöken att införa viss genderundervisning i de lägre klasserna. Själv har hon inte bestämt sig för att kandidera utan undersöker en alternativ karriär utanför politiken.

Partiets principprogram, dess strategiska positionering i det politiska landskapet och dess ställningstaganden i de kommande sakpolitiska frågorna är fortfarande höljda i dunkel. Mycket styrs av vem som blir den nya generalsekreteraren och vilka personer och grupperingar inom partiet som bär fram denna person till maktställningen. Det rör sig om svåra dilemman för den kommande partiledningen. Tiden talar inte för ett socialistparti som förlorat en så stor del av sina socialdemokratiska politiker till Macron.

FOTO: JOEL SAGET/TT

Den tidigare premiärministern Michel Rocard i sin trädgård i Choisel utanför Paris den 30 mars 2012.

UPPGÅNG ELLER UNDERGÅNG FÖR PARTI SOCIALISTE

Jag har redan konstaterat i denna rapport att en rad framstående politiker lämnat Socialistpartiet, före valrörelsen eller strax efter valen. Benoît Hamon drog slutsatsen av sitt misslyckande i presidentvalet genom att också lämna partiet. Han bildade i stället första juli-rörelsen som han beskrev som fristående från alla partier och dit han bland annat lockade den förra ledaren för det gröna partiet EELV, Cécile Duflot och de grönas presidentkandidat 2017, Yannick Jadot tillsammans med några folkvalda från Socialistpartiet och ett antal kända namn från kultur- och mediavärlden. Hamon planerar att rörelsen så småningom ska utvecklas till ett nytt parti.

Denna prekära situation med ett åderlätet parti tvingar fram en annan fråga: Finns det inom det gamla, framgångsrika Socialistpartiet riktningar som nu kan utvecklas inom nya partier och rörelser? Det vore trots allt fel att läsa resultaten i presidentvalet och valet till nationalförsamlingen 2017 som enbart ett uttryck för en högervändning. Under Hollandes regeringsår stärktes den socialdemokratiska och socialliberala hållningen nationellt. Denna falang inom Socialistpartiet stärktes till följd av ett behov att reformera landet inom områdena ekonomi och arbetsmarknad. Socialistregeringen närmade sig en politisk linje som formulerades av den andra vänsterns ledare Michel Rocard redan på 80-talet och där den skandinaviska modellen var en inspirationskälla. Emmanuel Macron var en av Rocards lärjungar. De hade ett ständigt pågående samtal under Rocards sista levnadsår och efter den senares död i början av 2017 var Macron en av huvudtalarna på ett stort seminarium till Rocards minne i en universitetslokal i Paris.

I ett franskt politiskt sammanhang där vänstern står för en tydlig antiliberal hållning blev Macron snabbt ifrågasatt av många inom det traditionella Socialistpartiet som höger eller liberal. Han valde också i första hand högerpolitiker som ministrar för ekonomi- och finansministerposterna i regeringen. Ändå var han liksom Hollande själv och flera andra i regeringen övertygad om att ökat stöd

för företagen och uppluckringar i arbetsrätten var nödvändiga åtgärder för att stimulera den franska näringsverksamheten och skapa ökad tillväxt.

Macron har delvis fört vidare ett socialdemokratiskt arv från den regering där han satt och vars ekonomiska politik han präglade. Han förenade sedan i sitt valprogram detta arv med inslag av borgerligt liberalt tänkande och tog in moderat-liberala politiker från den gamla högern i sin egen regering.

Macrons nuvarande regeringspolitik är mer liberal än den gamla socialistregeringens men det rör sig mer om gradskillnad än artskillnad.

Macrons nuvarande regeringspolitik är mer liberal än den gamla socialistregeringens men det rör sig mer om gradskillnad än artskillnad. Det gör det svårare för socialdemokrater i den gamla regeringen att driva en konsekvent oppositionspolitik mot Macron under denna mandatperiod. Det blir svårt oavsett om det handlar om ekonomi och arbetsmarknad eller frågor som rör samlevnad, lag och ordning, etik, migrationspolitik eller om EU.

Socialistpartiets provisoriska ledning hoppas kunna formulera ett program som lägger tyngdpunkten på frågor om jämlikhet, socialt engagemang och en tydligare miljöprofil. Det är också Benoît Hamons linje i Första juli-rörelsen. Det är svårt att se att en sådan position ger tillbaka ett större utrymme i det politiska landskapet. Miljöfrågan har Jean-Luc Mélenchon drivit hårt de senaste åren och han har också redan knutit upp de revolutionärt sinnade vänsterväljarna till sin rörelse. Macron lär behöva visa en tydligare social profil för att inte förlora väljare åt vänster. Hans första halvår som president har mest handlat om liberal politik för att stimulera företagsamheten i landet men han har sociala reformer också i sitt program för mandatperioden.

Spänningarna mellan eliten och folket har ökat och ska inte underskattas. Frustrationen över ojämlikheten är stor i förorter och bland folk i mindre städer och i fattigare delar av Frankrike. Problemet för Socialistpartiets nuvarande ledning är att dessa grupper lyssnar mer på företrädarna för en mer revolutionär vänster eller en hårdför, främlingsfientlig höger.

Socialistpartiet 2018 med ett svagt parlamentariskt underlag och brist på nya starka ledare lär få svårt att växa i det trånga mellanrum som finns mellan Macron och Mélenchon. Programmet är dessutom vagt och ofullständigt. Dessvärre också ett fattigt parti med för tillfället en starkt krympande medlemskår.

Socialistpartiet kommer inte att gå under. Inget pekar heller mot att det under de kommande åren kommer att spela en avgörande roll i politiken. Det enda trösterika för dem som hoppas att socialdemokratiska idéer ska leva vidare i Frankrike är möjligen att politiska idéer inte står och faller med gamla parti-strukturer. Fransmännen uttryckte i valen 2017 en vilja att förnya det politiska

landskapet genom att ta in nya rörelser och försvaga de gamla partierna. Emmanuel Macron har fortfarande mycket att bevisa men han är i dag den enda som företräder en social och progressiv politik och som har makt att genomföra sitt program. Våldigt lite pekar på att nuvarande Socialistpartiet kan åta sig den rollen. Vid årsskiftet 2017–2018 pekar det mesta för detta partis räkning mer på nedgång – inte nödvändigtvis undergång – snarare än på uppgång.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Jean-Christophe Cambadélis: *Chronique d'une débâcle 2012–2017*. L'Archipel 2017.

Jean-Pierre Le Goff: *La gauche à l'agonie? 1968–2017*. Perrin 2017.

Axel Honneth: *L'idée du socialisme* (översättning från tyska, *Die Idee des Sozialismus*, Suhrkamp Verlag 2015). Gallimard 2017

Rod Kedward: *La vie en bleu*. Allen Lane 2005.

Mats Krantz: *Den franske Tigern – en biografi över Georges Clemenceau*. Carlssons förlag 2016.

Tomas Lindbom: *Slaget om Frankrike*. Atlas 2017

Michel Winock: *La France républicaine. Histoire politique XIXe-XXIe siècle*. Robert Laffont 2017.

INTERVJUER

Jacques de Maillard (15/9 2017)

Michel Wieviorka (2/10 2017)

Lucile Schmid (9/11 2017)

Christine Revault d'Allonnes Bonnefoy (10/11 2017)

Amandine Courtin (13/11 2017)

Gérard Grunberg (14/11 2017)

TANKESMEDJAN TIDEN
BOX 522, 101 30 STOCKHOLM

tankesmedjantiden.se

Tankesmedjan Tiden vill stimulera
progressiv debatt kring de avgörande frågor
samhället står inför. Globaliseringen, klimatet, arbetslös-
heten och den ökande ojämlikheten i resurser och möjligheter.

Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att göra progressiv politik i en tid som
är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk,
låst vid sin historia eller ett resultat av kortsiktiga kampanjstrategier och triangulering.

Vi ger bland annat ut debattskrifter, tar fram rapporter
och ordnar seminarier.

Tankesmedjan Tiden innefattar även tidskriften
Tiden Magasin.

TANKESMEDJAN TIDEN
BOX 522, 101 30 STOCKHOLM

tankesmedjantiden.se